

Prawo wobec innowacji technologicznych. Wprowadzenie

Ostatnie półwiecze to gwałtowny postęp techniki i technologii. Wynikiem rozwoju gospodarczego i naukowego są nowe rozwiązania. Innowacje, pozwalające na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej, są motorem ekonomii. Mają także wpływ na codzienne relacje społeczne i kształtują rzeczywistość. W dyskursie prawniczym i ekonomicznym brak jednak zgody co do tego, jakie zjawiska stanowią innowacje technologiczne. Możliwa interpretacja zakłada, że innowacje technologiczne to nowe produkty, procesy, usługi, metody, techniki oraz sposoby komercjalizacji lub wprowadzenia produktu do obrotu². Zgodnie z innym stanowiskiem, innowacje technologiczne i nowe rozwiązania nie są pojęciami tożsamymi. Innowacyjne rozwiązanie to takie, które jest nowe oraz może być stosowane w sposób dotychczas nieznan. W tym ujęciu innowacje technologiczne to proces wykorzystywania nowych produktów lub technik w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej. Innowacyjność może polegać przykładowo na projektowaniu, produkcji, zarządzaniu, reklamie lub wprowadzeniu do obrotu³.

Znaczenie gospodarcze innowacji technologicznych wymaga adekwatnych i efektywnych rozwiązań prawnych zapewniających ich rozwój, ochronę oraz komercjalizację. Powstaje pytanie o stosunek prawa do postępu i inno-

¹ Doktorantka w Katedrze Prawa Własności Intelektualnej i Dóbr Niematerialnych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

² S. Roth, *Non-technological and non-economic innovations. Contributions to a theory of robust innovations*, Bern 2009, s. 7.

³ J. Tidd, J. Bessant, *Managing innovation: integrating technological market and organizational change*, Chichester 2009, pkt 1.4.

wacji. W uogólnieniu problem ten można rozpatrywać na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, pojawia się kwestia ochrony innowacji technologicznych oraz wdrażania ich do gospodarki. Zagadnienie to obejmuje kształtowanie regulacji prawa własności intelektualnej⁴. W obszarze prawa autorskiego postęp technologiczny m.in. rozwinął dotychczasowe możliwości twórczości, jak również stworzył nowe pola eksploatacji utworów. Istotne zmiany dotyczą także systemu własności przemysłowej, czego potwierdzeniem jest regulacja kolejnych przedmiotów ochrony (m.in. wynalazków biotechnologicznych). Innym przykładem tego problemu jest zjawisko wyodrębniania się nowych przedmiotów obrotu, o czym przekonuje zmiana statusu i komercjalizacja ciała ludzkiego⁵. Wiąże się z tym również problematyka wprowadzania do systemu prawa nowych instytucji i instrumentów prawnych wynikających z przemian technologicznych (m.in. rozwoju internetu, nowych środków komunikacji i form płatności⁶). Drugą płaszczyzną rozważań jest wpływ nowych rozwiązań technologicznych na sytuację podmiotów prawa cywilnego. W granicach tego obszaru problemowego znajdują się m.in. kwestie związane z pojawieniem się nowych możliwości oraz postaci naruszeń praw własności intelektualnej lub innych dóbr podmiotów prawa cywilnego. Tu można wyodrębnić w szczególności zagadnienia związane z ochroną i egzekucją praw, a także właściwością przemienną lub jurysdykcją krajową w przypadku naruszeń wielomiejscowych lub transgranicznych⁷.

W literaturze prawniczej problematyka nowych technologii i postępu technologicznego cieszy się niesłabnącą popularnością. Nie oznacza to jed-

⁴ Zob. C. Błaszczak, *Rozwój traktatowej ochrony prawa autorskiego*, M. Michałek, *Porozumienia o transferze technologii w świetle prawa konkurencji Unii Europejskiej*, M. Porzeżyński, *Domeny internetowe – naruszenia i ich zwalczanie*.

⁵ Zob. M. Bławat, *Komercjalizacja ciała ludzkiego*.

⁶ Zob. T. Janyst, *Charakter prawny wirtualnych pieniędzy i formy ich regulacji – analiza prawnoporównawcza*; M. Saczywko, *Uchwały rady nadzorczej spółki akcyjnej podejmowane przy wykorzystywaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość*; M. Sałajczyk, *Zasada neutralności sieci*.

⁷ Zob. M. Bohaczewski, *Jurysdykcja krajowa w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej w internecie na tle orzecznictwa francuskiego*; P. Cielenkiewicz, *Zabezpieczenie roszczeń i dowodów w świetle dyrektywy 2004/48/WE*; M. Czerniawski, *Udostępnienie danych osobowych na potrzeby dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia praw autorskich w internecie*.

nak wyczerpania tematu do rozważań. Prawo, jako dziedzina należąca do nauk społecznych, nie może regulować określonych zagadnień w oderwaniu od potrzeb społecznych, a przemiany, które przynosi codzienność stale na nie oddziałują. Pojawia się wiele problemów związanych z rozwojem technologii, które wymagają nowego spojrzenia na dotychczasowe instytucje prawne. Zagadnienia te stanowią wyzwania dla ustawodawcy i organów stosujących prawo. Rozwiązania prawne muszą nadać za rzeczywistością gospodarczą oraz odpowiadać wynikającym z niej praktykom i zmieniającym się potrzebom. Wymagane jest jednak stworzenie przejrzystych, konsekwentnych oraz metodologicznie poprawnych konstrukcji prawnych.

Autorzy niniejszego opracowania postawili sobie za cel zbadanie, w jaki sposób nowe technologie oraz przemiany technologiczne wpływają na obszar i instytucje prawa cywilnego. Przyjęto, że powyższa problematyka obejmuje zarówno zagadnienia związane z ochroną nowych przedmiotów prawa, jak i, że dotyczy ona wpływu nowych rozwiązań na stosunki cywilnoprawne. Płaszczyznę rozważań wyznaczyły cztery problemy badawcze: po pierwsze, jak prawo chroni nowe rozwiązania, po drugie, czy istniejące instytucje prawa cywilnego pozostają adekwatne do problemów wynikających z rozwoju nowych technologii i postępu technologicznego, po trzecie, jaki jest aktualny i proponowany kierunek rozwoju regulacji prawnych związanych z innowacjami, po czwarte, jaki jest wpływ przemian technologicznych na obszar prawa cywilnego oraz istniejące instytucje cywilnoprawne.

Analiza zagadnienia była wielokierunkowa, czego przykładem są zawarte w niniejszej monografii artykuły. Badana tematyka obejmuje różnorodne zagadnienia związane z prawem autorskim i prawem własności przemysłowej, a także prawem zobowiązań oraz prawem rzeczowym. Wypowiedzi autorów mają charakter samodzielny i nie było intencją redaktora ich ukierunkowywanie lub ujednolicanie. Wspólnym mianownikiem pozostaje pytanie przewodnie publikacji – jakim przeobrażeniem, pod wpływem rozwoju technologicznego, ulegają dotychczasowe instytucje prawa cywilnego? Rozważania oraz wnioski zawarte w monografii stanowią zatem przyczynek do szerszej – i niezwykle aktualnej – dyskusji, dotyczącej wpływu technologii na rzeczywistość prawną.

mgr Agnieszka Sztoldman